

عمر بن خطاب رضی الله عنه در روز جمعه بر روی منبر سوره ی نحل را خواند؛ و چون آیه ی شامل سجده ی تلاوت را خواند، سجده کرد و مردم نیز سجده کردند.

از ربیعہ بن عبداللہ بن ہذیر تیمی روایت است کہ عمر بن خطاب رضی اللہ عنہ در روز جمعہ بر روی منبر سوره ی نحل را خواند؛ و چون آیه ی شامل سجده ی تلاوت را قرائت نمود، از منبر پایین آمد و سجده کرد و مردم نیز سجده کردند؛ در جمعہ ی بعدی نیز سوره ی نحل را بہ ہمراہ آیه ی شامل سجده ی تلاوت خواند و بعد از آن فرمود: ای مردم، ما از آیاتی می گذریم کہ شامل سجده ی تلاوت هستند، بنابراین ہرکس سجده کند کار درستی انجام دادہ است و ہرکس سجده نکند گناہی بر او نیست؛ و عمر رضی اللہ عنہ سجده نکرد. و در روایتی آمدہ است: «إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَفْرِضِ السُّجُودَ إِلَّا أَنْ تَشَاءَ»: «اللہ متعال سجده ی تلاوت را فرض نکرده است مگر اینکہ ما بخواہیم (آن را انجام دہیم)».

[صحیح است] [بہ روایت بخاری]

عمر بن خطاب رضی اللہ عنہ در روز جمعہ بر روی منبر سوره ی نحل را می خواند و چون بہ آیه ای می رسد کہ شامل سجده ی تلاوت است، آن را می خواند: «وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ * يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ قَوْعِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ» [نحل: 49-50] «و ہر چہ در آسمان ہا و زمین است، [ہمگی] برای اللہ سجده می آورند و گردنکشی نمی کنند. [ملائکہ] از پروردگار خویش کہ [با ذات و غلبہ و قدرتش] بالای آنان است می ترسند و آنچه را فرمان دادہ می شوند انجام می دہند». سپس از منبر پایین آمدہ و سجده می کند و مردم نیز ہمراہ او سجده می کنند. در جمعہ ی بعد، سوره ی نحل را می خواند و بہ ہمین آیه می رسد و آن را می خواند و مردم آمادہ ی سجده می شوند، اما عمر رضی اللہ عنہ سجده نمی کند و آنها را از سجده کردن باز می دارد؛ چنانکہ در روایت موطأ آمدہ است: «فَتَهَيَّأَ النَّاسُ لِلْسُّجُودِ، فَقَالَ: عَلَيَّ رَسَلِكُمْ. إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَكْتُبْهَا عَلَيْنَا، إِلَّا أَنْ تَشَاءَ. فَلَمْ يَسْجُدْ، وَمَتَّعَهُمْ أَنْ يَسْجُدُوا»: «مردم برای سجده آمادہ شدند کہ عمر رضی اللہ عنہ گفت: صبر کنید؛ اللہ متعال آن را بر ما فرض نکرده است مگر اینکہ خود بخواہیم آن را انجام دہیم؛ بنابراین سجده نکرد و آنان را از سجده کردن بازداشت». یعنی آیاتی را می خوانیم کہ شامل سجده ی تلاوت هستند، ہرکس با خواندن این آیات سجده کند، کار درستی انجام دادہ و طبق سنت عمل کردہ است؛ و ہرکس سجده نکند، گناہی بر او نیست. عمر رضی اللہ عنہ سجده نمی کند تا بہ این ترتیب برای دیگران بیان کردہ باشد کہ سجده ی تلاوت واجب نیست. و در روایتی آمدہ است: «إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَفْرِضِ السُّجُودَ إِلَّا أَنْ تَشَاءَ» یعنی اللہ متعال سجده ی تلاوت را بر ما واجب نکرده است و در این مورد مختار هستیم کہ سجده کنیم یا سجده نکنیم. و در روایتی آمدہ کہ عمر رضی اللہ عنہ می گوید: «يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّا لَمْ نُؤْمَرْ بِالسُّجُودِ»: «ای مردم، ما بہ سجده کردن امر نشدیم». بنابراین اثر مذکور از امیرالمومنین عمر و بیان آن در خطبہ ی جمعہ در برابر ہمہ ی صحابہ و عدم انکار آنها، دلیلی بر عدم وجود ہرگونہ معارضی برای آن می باشد. و در این صورت قول صحابی حجت است بہ ویژه اگر خلیفہ ی راشد باشد کہ سزاوارتر بہ پیروی از سنت است و سخن وی در حضور ہمہ ی صحابہ بودہ است کہ خود اجماع می باشد.

النجاة الخيرية
ALNAJAT CHARITY

